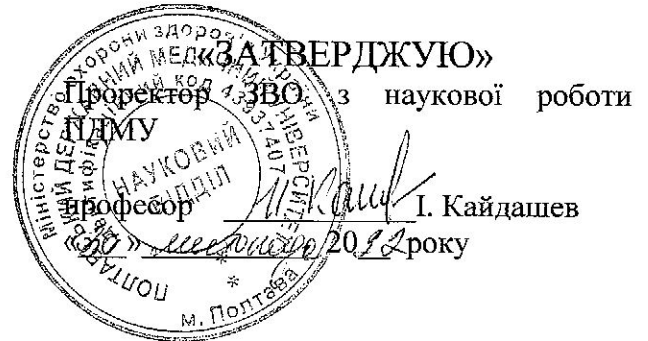

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра філософії та суспільних наук

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
ІСТОРІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ НАУКИ

для здобувачів освіти третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, які навчаються за освітньо-науковими програмами «Медицина», «Стоматологія», «Педіатрія», «Громадське здоров'я», «Біологія»

Галузі знань: 22 – Охорона здоров'я, 09 - Біологія
(шифр і назва напрямку підготовки)

Спеціальності: 222 – Медицина, 221 – Стоматологія, 228 – Педіатрія, 229 – Громадське здоров'я, 091 – Біологія
(шифр і назва спеціальності)

Полтава
2022

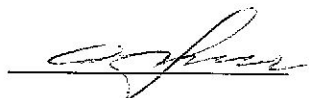
Робоча програма навчальної дисципліни «Історія та філософія науки» для здобувачів освіти третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, які навчаються за освітньо-науковими програмами «Медицина», «Стоматологія», «Педіатрія», «Громадське здоров'я», «Біологія».

Розробник доктор філософських наук, доцент, завідувач кафедри філософії та суспільних наук Дубініна В. О.

Протокол № 3 від «30» 11 2022

р.

Секретар Вченої ради

 (В. Л. Філатова).

завідувачка кафедри філософії і суспільних наук

Протокол № 7 від «29» 11 2022

р.

 (В.О. Дубініна).

Вступ

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія і філософія науки» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки в аспірантурі за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти галузей знань 22 – Охорона здоров'я, 09 – Біологія, спеціальностей 222 – Медицина, 221 – Стоматологія, 228 – Педіатрія, 229 – Громадське здоров'я, 091 – Біологія.

Дана дисципліна є нормативною.

Викладається у 1,2 семестрі 1 року навчання в обсязі – 30 год (1 кредит ECTS) зокрема: лекції – 10 год., практичні 10 год., самостійна робота – 10 год. У курсі передбачено 1 модуль.

Завершується дисципліна – іспитом.

Предметом вивчення навчальної дисципліни визначається феномен науки та особливості науково-пізнавальної діяльності.

Міждисциплінарні зв'язки: історія та філософія науки як курс загальнонаукової підготовки пов'язаний з багатьма дисциплінами соціально-гуманітарного циклу, зокрема:

- з соціальною філософією, що вивчає розвиток суспільства;
- з педагогікою як наукою про виховання, освіту і навчання;
- з психологією як наукою, що вивчає психічні явища (мислення, почуття, волю) та поведінку людини;
- з історією, оскільки наука має свій історичний розвиток і відіграла значну роль у процесі становлення багатьох історичних особистостей;
- з соціологією, оскільки філософія науки тісно пов'язана з теоретичною моделлю, філософським осмисленням проблем функціонування та розвитку соціуму; та іншими дисциплінами.

Місце дисципліни (в структурно-логічній схемі підготовки фахівців відповідного напрямку):

навчальна дисципліна «Історія і філософія науки» входить до циклу оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями здобувачів наукового ступеня доктора філософії. Розподіл змісту освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії за циклами наведено нижче.

Розподіл змісту освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії за циклами наведено нижче.

Дисципліни підготовки в аспірантурі:

I. Цикл оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями:

1. Історія та філософія науки;
2. Біоетика;
3. Біоінформатика;

4. Психологія спілкування;
5. Психологія та педагогіка вищої школи;
6. Теорія пізнання у біомедицині;

II. Іноземна мова:

1. Англійська мова (прогресивний рівень);
2. Курс англійської / німецької мови наукового спілкування.

III. Цикл набуття універсальних навичок дослідника:

1. Методологія наукового і патентного пошуку;
2. Медична статистика;
3. Клінічна імунологія;
4. Клінічна епідеміологія;
5. Молекулярна біологія;
6. Курс академічної доброчесності.

IV. Спеціальність:

1. трансляційна медицина / Інтегративна стоматологія / Інтегративна педіатрія / Інтегративна біологія / Громадське здоров'я;
2. Спецпредмет).

Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою дисципліни «Історія і філософія науки» є: розглянути феномен науки та особливості науково-пізнавальної діяльності.

1.2. Основними завданнями курсу «Історія і філософія науки» є: ознайомити слухачів курсу з центральними напрямками та основною проблематикою філософії науки, а також, понятійним апаратом методології науки; систематизувати знання щодо історико-філософського контексту філософії науки як розділу філософії; проаналізувати особливості філософії та методології науки як міждисциплінарної галузі.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі повинні:

знати:

- основні історичні етапи становлення науково-пізнавальної діяльності людства;

- центральні напрями і основні поняття філософії та методології науки;

вміти:

- аналізувати особливості основних проблем центральних напрямів філософії та методології науки;

- характеризувати історико-філософський контекст основних методологічних проектів;

- визначати потенціал філософії та методології науки як міждисциплінарної галузі.

Кінцеві цілі дисципліни:

- Використовувати у професійній та науковій діяльності категорії та закони діалектики.
- Користуватися критеріями істини при постановці діагнозу.
- Інтерпретувати історико-методологічні принципи філософського пізнання природи і суспільства та їх взаємодії.
- Трактувати закономірності пізнавально-практичної діяльності людини у професійній роботі лікаря
- Демонструвати володіння загально-науковими та конкретно-науковими методами пізнання у практичній діяльності.
- Застосовувати філософські знання для розуміння культурних традицій та їх вплив на розвиток медицини.

Контроль знань і розподіл балів, які отримують аспіранти.

Контроль здійснюється за модульно-рейтинговою системою.

До модуля I входять теми 1- 8, зокрема за змістовими модулями: змістовий модуль 1 (ЗМ1) – теми 1- 4, змістовий модуль 2 (ЗМ2) – теми 5 – 8.

Обов'язковим для іспиту є складання підсумкового модульного контролю за модулем I.

Оцінювання за формами контролю:

	Модуль I	
	ЗМ1	ЗМ2
ПМК I	<i>Min. – 20 балів, Max. – 30 балів</i>	<i>Min. – 20 балів, Max. – 30 балів</i>
Іспит	<i>Min. – 20 балів, Max. – 40 балів</i>	

Для аспірантів, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж *критично-розрахунковий мінімум – 40 балів* для одержання іспиту обов'язково *перескладання ПМК I.*

При цьому, кількість балів:

- **1-34** відповідає оцінці «незадовільно» з обов'язковим повторним вивченням дисципліни;
- **35-59** відповідає оцінці «незадовільно» з можливістю повторного складання;

- **60-64** відповідає оцінці «задовільно» («достатньо»);
- **65-74** відповідає оцінці «задовільно»;
- **75 - 84** відповідає оцінці «добре»;
- **85 - 89** відповідає оцінці «добре» («дуже добре»);
- **90 - 100** відповідає оцінці «відмінно».

Шкала відповідності:

За 100 – бальною шкалою	За шкалою закладу	
90 – 100	5	відмінно
85 – 89	4	добре
75 – 84		
65 – 74	3	задовільно
60 – 64		
35 – 59	2	не задовільно
1 – 34		

Компетентності, формуванню яких сприяє викладацька дисципліна (ОК)

Дисципліна забезпечує набуття здобувачами наступних компетентностей компетентностей:

загальних:

ЗК1 – спеціалізовані уміння/навички і методи, необхідні для розв'язання значущих проблем у сфері професійної діяльності, науки та/або інновацій, розширення та переоцінки вже існуючих знань і професійної практики.

фахових:

ФК2 - знати: - основні історичні етапи становлення науково-пізнавальної діяльності людства; - центральні напрями і основні поняття філософії та методології науки; вміти: - аналізувати особливості основних проблем центральних напрямів філософії та методології науки; - характеризувати історико-філософський контекст основних методологічних проектів;

- визначати потенціал філософії та методології науки як міждисциплінарної галузі:

ФК6 - знати: індивідуально-психологічні відмінності особистості за їхніми проявами у діяльності та спілкуванні. вміти: Тракувати визначення спілкування, діяльності, суспільних відносин. Диференціювати когнітивний, афективний, контактний аспекти спілкування Аналізувати засоби спілкування Диференціювати поняття міжособистісне спілкування, рольове спілкування, соціальна позиція, соціальний статус, ритуальне спілкування, імперативне спілкування. Тракувати функції спілкування Пояснювати значення спілкування як людської потреби: афіліація, соціальна підтримка, самотність, емоційна ізоляція, атракція. Пояснювати зворотний зв'язок при спілкуванні. Визначати види спілкування та його функції Вирізняти поняття контакт, просторовий контакт, контакт зацікавленості.

Програмні результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна

Дисципліна забезпечує набуття здобувачами наступних програмних результатів навчання:

ПРН 1. Застосовувати науково-професійні знання; формулювати ідеї, концепції з метою використання в роботі освітнього та наукового спрямування. Демонструвати знання методології дослідження в цілому і методів певної сфери наукових інтересів, зокрема.

ПРН 2. Інтерпретувати та аналізувати інформацію, коректно оцінювати нові й складні явища та проблеми з науковою точністю критично, самостійно і творчо. Виявляти невирішені проблеми у предметній області медицини та визначати шляхи їх вирішення.

ПРН 4. Самостійно і критично проводити аналіз і синтез наукових даних. Розробляти дизайн та план наукового дослідження, використовуючи відповідні методи дослідження в галузі медицини.

ПРН 6. Використовувати результати наукових досліджень в медичній практиці, освітньому процесі та суспільстві. Інтерпретувати можливості та обмеження наукового дослідження, його роль в розвитку системи наукових знань і суспільства в цілому.

ПРН 7. Представляти результати наукових досліджень в усній і письмовій формах у науковому співтоваристві і суспільстві в цілому, відповідно до національних та міжнародних стандартів. Управляти роботою колективу студентів, колег, міждисциплінарної команди.

ПРН 8. Управляти роботою колективу студентів, колег, міждисциплінарної команди. Організувати навчання учасників освітнього процесу при виконанні наукової та освітньої діяльності та впливати на їх соціальний розвиток.

ПРН 9. Оцінювати ефективність освітнього процесу, рекомендувати шляхи його удосконалення.

ПРН 10. Використовувати етичні принципи в роботі з пацієнтами, лабораторними тваринами, дотримуватися наукової етики. Демонструвати академічну доброчесність та діяти відповідально щодо достовірності отриманих наукових результатів.

Відповідність Національній рамці кваліфікацій

Знання:

- концептуальні та методологічні знання в галузі чи на межі галузей знань або професійної діяльності;

Уміння/навички:

- спеціалізовані уміння/навички і методи, необхідні для розв'язання значущих проблем у сфері професійної діяльності, науки та/або інновацій, розширення та переоцінки вже існуючих знань і професійної практики;

- започаткування, планування, реалізація та коригування послідовного процесу ґрунтового наукового дослідження з дотриманням належної академічної доброчесності;

критичний аналіз, оцінка і синтез нових та комплексних ідей

Комунікація:

- вільне спілкування з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань, з колегами, широкою науковою спільнотою, суспільством у цілому;

- використання академічної української та іноземної мови у професійній діяльності та дослідженнях;

Відповідальність і автономія:

- демонстрація значної авторитетності, інноваційності, високий ступінь самостійності, академічна та професійна доброчесність, постійна

відданість розвитку нових ідей або процесів у передових контекстах професійної та наукової діяльності;

- здатність до безперервного саморозвитку та самовдосконалення.

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ІСТОРІЯ І ФІЛОСОФІЯ НАУКИ»**

№ з/п	Назва курсу	Всього годин	Вид заняття		
			лекції	практичні заняття	Самостійна робота
		30	10	10	10
	Змістовий модуль 1 Історико-філософська характеристика науково-пізнавальної діяльності	16	4	6	6
1.	Тема 1. Феномен науки і предмет філософії науки	4	2	2	-
2.	Тема 2. Позитивістська концепція співвідношення філософії і науки. Неопозитивізм — третій позитивізм. Постпозитивізм: критичний раціоналізм К. Поппера	6	2	2	2
4.	Тема 3. Т. Кун «Структура наукових революцій»: концепція історичної динаміки науки. Контроль змістового модуля	6	-	2	4
	Змістовий модуль 2 Методологія наукового дослідження	14	6	4	4
6.	Тема 4. Проблема традицій в розвитку науки	2	2	-	-
7.	Тема 5. Структура наукових досліджень	6	4	-	2
8.	Тема 6. Методологія наукового дослідження	2	-	2	
9.	Тема 7. Особливості соціогуманітарного пізнання. Контроль змістового модуля Підсумковий модульний контроль	4	-	2	2

Модуль I
Змістовий модуль 1

Історико-філософська характеристика науково-пізнавальної діяльності (16 год.)

Тема 1. Феномен науки і предмет філософії науки (4 години)

Лекція

Феномен науки і предмет філософії науки (2 год).

1. Проблема виникнення науки та особливості науково-пізнавальної діяльності.
2. Основні етапи розвитку науки. Наука і філософія. УНаука і мистецтво.
3. Класичний ідеал раціональності. Зразки початків наукового методу (Г. Галілей, Ф. Бекон, Р. Декарт).
4. Глобальні наукові революції як зміна засад науки. Некласичний та постнекласичний типи наукової раціональності.

Контрольні запитання та завдання:

1. Визначте роль квантово-польової, нано-біо-генно-нейро-інформаційної революцій у формуванні науково думки у ХХІ столітті.
2. Чи підтримуєте ви твердження прихильників сцієнтизму, що наука є абсолютною цінністю і здатна розв'язати усі суспільні проблеми?
3. Назвіть функції філософії науки.
4. Що є предметом розгляду філософії науки.
5. Назвіть основні проблеми постпозитивізму.
6. Що ви знаєте про неокантіанську концепцію.
7. У чому сутність концепції "верифікації"
8. Охарактеризуйте сутність прагматизму.
9. Яка основна ідея феноменології.
10. Що таке герменевтика.

Практичне заняття

Феномен науки і предмет філософії науки (2 год)

1. Філософські проблеми науки та їх систематизація.
2. Феномен науки у структурі філософії науки.
3. Основні тенденції розвитку філософії науки.

Рекомендована література:

1. Дубініна В. О. Формування герменевтичної парадигми в німецькій філософії XIX-XX ст.: моногр. Харків: Видавництво ФОП Панов А.М., 2020, 360с.

1. Ємельяненко Г.Д., Абизова Л.В., Мозговий Л.І. Дубініна В. О. Філософія освіти і науки Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, аспірантів та викладачів філософських дисциплін.- Слов`янськ, 2019.- 365 с.

2. L. Abysova H. Yemeljanenko V. Dubinina Philisophy of education and science Навчальний посібник (англ. мова), для студентів вищих навчальних закладів, факультету підготовки іноземних студентів.- Слов`янськ, 2019.- 209 с.

3. Leonid Mozgovoy, Volodymyr Fed, Vira Dubinina, Volodymyr Steshenko, Yuliiia Butko, Viktoria Slabouz Alarmizm vs eschatology: conceptual analysis (on material of Ukrainian discourse), Журнал Wisdom, Vol. 22 No 2(2022): 2-2022. -P.68-80

SCOPUS.

4. Кремінь А. В., Ільїн В. В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: підручник/ А. В. Кремінь, В. В. Ільїн. - К.: Книга, 2005 - 528 с.

Тема 2. Позитивістська концепція співвідношення філософії і науки. Неопозитивізм — третій позитивізм. Постпозитивізм: критичний раціоналізм К. Поппера. (6 години)

Лекція.

Позитивістська концепція співвідношення філософії і науки.

Неопозитивізм - третій позитивізм (2 години)

1. Концепція наукового пізнання. Індуктивний метод і поняття позитивних наук (О. Конт, Г. Спенсер, Дж. Мілль)

2. Другий позитивізм – емпірична теорія досвіду (Е. Мах, Р. Авенаріус).

3. Методологічна концепція прагматизму (Ч. Пірс, В. Джеймс) та конвенціоналізму (А. Пуанкаре).

4. Методологія неопозитивізму. Логічний атомізм. Принцип верифікації.

5. Філософський зміст в основоположеннях математики. Д. Гільберт та теорема Гьоделя про неповноту формальних систем.

Контрольні запитання та завдання:

1. Поясніть закон трьох стадій Конта.

2. Що ви знаєте про класифікацію наук Конта.

3. Назвіть головні парадигми індуктивізму.

4. Що є абсолютним предметом позитивної філософії за Контом.
5. Як ви знаєте індуктивні прийоми (канони) Мілля.
6. Що таке "акумуляція" досвіду за вченням Спенсера.
7. Що таке емпіріокритицизм.

Практичне заняття.

Постпозитивізм: критичний раціоналізм К. Поппера (2 години)

1. Від верифікаціонізму до фальсифікаціонізму Поппера-Лакатоса. Критика логічного позитивізму.
2. Методологічні вимоги до наукових теорій.
3. Ріст наукового знання і проблема об'єктивної істини. К. Поппер про три світи.
4. Зв'язок епістемології та соціальної філософії.

Самостійна робота (2 години)

1. Факт як логічний атом. Логічна та фізична картина світу. Парадокс Рассельє.
2. «Логіко-філософський трактат» Л. Вітгенштайна: уявлення про метод, завдання філософії та розуміння фактів, речень, фізичних констант.
3. «Філософські засади фізики» Р. Карнапа як обґрунтування концепції фізикалізму.

Рекомендована література:

1. Пронський В.М. Філософія науки: Конспект лекцій для аспірантів, шукачів и магістрів. - НТУУ "КПІ", 58 с. – <http://www.twirpx.com/file/362423/>
3. Вітгенштайн Л. Логіко-філософський трактат. Tractatus Logico-Philosophicus, Філософські дослідження. — К.: Основи, 1995.
4. Гадамер Г.-Г. Різноманітність мов і розуміння світу // Герменевтика і поетика / Вибрані твори. — К.: Юніверс, 2001.
5. Дільтей В. Виникнення герменевтики // Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія: Навч. Посібник. — К.: Ваклер, 1996.
6. Добронравова І. С., Сидоренко Л. І., Петрущенко С. П., Шашкова Л. О. Філософія науки. — Київ, 2002. (Розділи «Гене́за науки», «Глобальні наукові революції і зміна історичних типів наукової раціональності»)
7. Кун Т. Структура наукових революцій. — Port-Royal, 2001.

Тема 3. Т. Кун «Структура наукових революцій»: концепція історичної динаміки науки (6 години).

Практичне заняття.

Т. Кун "Структура наукових революцій": концепція історичної динаміки науки (2 години).

1. Проблема динаміки знання в філософії науки. Співвідношення філософії та історії науки.
2. Поняття парадигми та її структура.
3. Наукова революція як зміна парадигм.

Самостійна робота (4 години).

1. Нормальний і революційний періоди в розвитку науки.
2. Поняття наукового співтовариства та його роль в розвитку науки.
3. Аномалія і виникнення наукових відкриттів.

Рекомендована література:

1. Філософія: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. - Львів: ПП «Арал», 2018. - 184 с.
2. Філософія: [баз.] підруч. для студентів ВНЗ / [Л. В. Губерський та ін.]. – Вид. 2-ге, перероб. і допов. – Харків : Фоліо, 2018. – 620 с.
3. Філософія: Підручн. / О.Л. Воронюк. – 3-є вид., переробл. та допов. – К.: ВСВ «Медицина», 2018. – 216 с.
4. Навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни «Організація та методологія наукових досліджень» для аспірантів (здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії) / уклад.: О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – Харків : Право, 2019. – 140 с.
5. Вайнберг Стівен. (2019). Пояснюючи світ. Історія сучасної науки. К.: «Книжковий Клуб

Змістовий модуль 2. Методологія наукового дослідження

Тема 4. Проблема традицій в розвитку науки.

Лекція

Проблема традицій в розвитку науки (2 години)

1. Еволюційна епістемологія С. Тулміна.
2. «Анархістська епістемологія» П. Феєрабенда.
3. Тематичний аналіз науки у Д. Холтона.

Контрольні запитання та завдання:

1. Поясніть "раціональні ініціативи" за вченням С. Тулміна.
2. Дайте визначення - еволюційна епістемологія.
3. Назвіть основні принципи методології анархізму.

4. Назвіть основні категорії тематичного аналізу науки за вченням Д. Холтона.

Рекомендована література:

1. Навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни «Організація та методологія наукових досліджень» для аспірантів (здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії) / уклад.: О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – Харків : Право, 2019. – 140 с.
2. Вайнберг Стівен. (2019). Пояснюючи світ. Історія сучасної науки. К.: «Книжковий Клуб»
3. Галіченко М. В., Поліщук І. Є. (2018). Хрестоматія з історії та філософії науки. Херсон. 158 с.
4. Філософія науки : підручник / І. С. Добронравова, Л. І. Сидоренко, В. Л. Чуйко та ін. ; за ред. І. С. Добронравової. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2018. – 255 с.
5. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник для студентів і магістрів усіх спеціальностей. (2018). К.: ВПЦ «Київський університет». 387 с.
6. Кузь О. М., Чешко В. Ф. (2017). Філософія науки: навчальний посібник. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 172 с.

Тема 5. Структура наукових досліджень (4 години)

Лекція

Структура наукових досліджень (2 години)

1. Емпіричний та теоретичний рівні наукового пізнання, їх особливості і структура.
2. Філософські основи науки.
3. Наукова картина світу.
4. Ідеали та норми науки; стилі наукового мислення.

Контрольні запитання та завдання:

1. Охарактеризуйте структурні рівні емпіричного знання.
2. Чим саме характеризуються емпіричні і теоретичні закони.
3. Зробіть ретроспективний аналіз історичних змін, котрі впливали на формування філософії науки.
4. Назвіть компоненти наукової картини світу.
5. Які ви знаєте стилі наукового мислення.

Самостійна робота (2 години)

1. Вимоги до наукового дослідження.
2. Види наукових досліджень.
3. Типологія методів дослідження.

Рекомендована література:

1. Філософія науки. Етика та методологія наукового дослідження: навч.-метод. Посіб. для підготовки докторів філософії. 2018. Запоріжжя: ЗДМУ. 76 с.
2. Філософія науки. Підручник для аспірантів. 2018. К.: Центр учбової літератури. 218 с.
3. Leydesdorff L. The Communication of Meaning in Social Systems. *Systems Research and Behavioral Science*. 2019. No 1.
4. Основи філософії: навчальний посібник/ Сергій Симоненко, Олексій Сулим, Михайло Шмиголь, Наталя Щубелка, Юлія Юшкевич, Людмила Сандюк – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 412 с.
5. Рассел, Бертран. Історія західної філософії / Пер. з англ. Ю. Лісняка, П. Таращука. — К.: Основи, 1995. — 759 с.

Тема 6. Методологія наукового дослідження (4 години)

Практичне заняття

Методологія наукового дослідження (2 години)

1. Форми наукового дослідження: науковий факт, проблема, гіпотеза, теорія. Метод.
2. Методи наукового дослідження на емпіричному та теоретичному рівні наукового пошуку.
3. Загальнонаукові методи і підходи пізнання.
4. Логічні та евристичні методи і підходи пізнання.
5. Розробка та експериментальна перевірка моделі , головних ідей, концептуальних положень, що покладені в основу дослідження.
6. Обробка даних дослідження та оформлення результатів. Форми відображення результатів наукового дослідження.

Рекомендована література:

1. Leydesdorff L. The Communication of Meaning in Social Systems. *Systems Research and Behavioral Science*. 2019. No 1.

2. Основи філософії: навчальний посібник/ Сергій Симоненко, Олексій Сулим, Михайло Шмиголь, Наталя Щубелка, Юлія Юшкевич, Людмила Сандюк – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 412 с.
3. Рассел, Бертран. Історія західної філософії / Пер. з англ. Ю. Лісняка, П. Таращука. — К.: Основи, 1995. — 759 с.
4. Фюрст М., Трінкс Ю. Філософія /Марія Фюрст, Юрген Трінкс. - К.: Дух і Літера, Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського, 2018. – 544 с
5. Філософія: навчальний посібник /Ю.М. Вільчинський, Л.В. Северин-Мрачковська, О.Б.Гаєвська та ін.- К.:КНЕУ, 2019.- 368 с.
- Пятницька-Позднякова І. С. Основи наукових досліджень у вищій школі: Навч. посібник/ І. С. Пятницька-Позднякова.- К.,2003.- 116 с.
6. Філіпенко А. С. Основи наукових досліджень. Конспект лекцій: Посібник.- К.: Академвидав, 2004.- 208 с.
7. Єріна А. М. Методологія наукових досліджень: Навчальний посібник.- К.- 2004.- 212 с.

Тема 7. Особливості соціогуманітарного пізнання (4 години)

Практичне заняття

Особливості соціогуманітарного пізнання (2 години)

1. Науки природничі та науки гуманітарні, науки про природу та науки про дух (В. Дільтей, В. Віндельбанд, Г. Ріккерт).
2. Методологія соціальних наук М. Вебера.
3. Філософська герменевтика Г. Гадамера.
4. Специфіка гуманітарного пізнання: розуміння і опис, розуміння та інтерпретація, розуміння та пояснення.
5. Структуралістське розуміння методології соціогуманітарних наук.

Самостійна робота (2 години)

1. Філософія науки про вплив соціогуманітарних наук на формування світогляду та визначення парадигми соціальної активності людини і практики соціуму.
2. Проблема взаємозв'язку і взаємовпливу соціогуманітарного та природничонаукового знання в умовах сучасної інформаційно-технологічної революції.
3. Соціогуманітарні науки в контексті глобалізації суспільних процесів.
4. М. Фуко: «гра істини» та «влада-знання».

Рекомендована література:

1. Дубініна В. О. Формування герменевтичної парадигми в німецькій

філософії XIX-XX ст. ...: моногр. Харків: Видавництво ФОП Панов А.М., 2020, 360 с.

2. Ємельяненко Г.Д., Абизова Л.В., Мозговий Л.І., Дубініна В. О. Філософія освіти і науки Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, аспірантів та викладачів філософських дисциплін.- Слов'янськ, 2019.- 365 с.

3. L. Abysova H. Yemelienenko V. Dubinina Philisophy of education and science Навчальний посібник (англ. мова), для студентів вищих навчальних закладів, факультету підготовки іноземних студентів.- Слов'янськ, 2019.- 209 с.

4. Leonid Mozgovoy, Volodymyr Fed, Vira Dubinina, Volodymyr Steshenko, Yuliia Butko, Viktoria Slabouz Alarmizm vs eschatology: conceptual analysis (on material of Ukrainian discourse), Журнал Wisdom. Vol. 22 No 2(2022): 2-2022. Armenia.-P.68-80

SCOPUS.

5. Дубініна В.О. Розвиток філософської герменевтики в контексті історичних поглядів та предметної теорії Алексіуса Майнонга, Людинознавчі студії: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.-2021.-вип. 43.- Дрогобич.-С.29-41

6. Дубініна В.О. Герменевтична інтерпретація як порядок дискурсу, International journal of innovative technologies in social science, may, 4(25).Poland 2020. С.3-8.

7. Дубініна В.О. Між психологією, феноменологією, логікою та метафізикою, філософський доробок Алексіуса Майнонга. Аналітично-інформаційний журнал Схід.- травень-червень, 2020. Випуск 3 (167), Київ. – С. 11-15.

Література

Основна:

1. Андрущенко В.П., [Волинка Г.І.](#) , [Мозгова Н.Г.](#) Філософія. Навчальний посібник/ за ред. Г.І. Волинки. – К: Каравела, 2020.- 368 с.

2. Дубініна В. О. Формування герменевтичної парадигми в німецькій філософії XIX-XX ст. ...: моногр. Харків: Видавництво ФОП Панов А.М., 2020, 360 с.

3. Ємельяненко Г.Д., Абизова Л.В., Мозговий Л.І., Дубініна В.О. Філософія освіти і науки: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, аспірантів та викладачів філософських дисциплін. – Слов'янськ, 2019. – 365 с.

4.Лузан А.О. Вступ до філософії: навч. посіб. / Анатолій Лузан. – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 136 с.

5.Філософія: Підручник/ Бичко І. В., Бойченко І. В., Табачковський В. Г. та ін. – К.: центр навчальної літератури, 2019. – 648 с.

6.Філософія: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. - Львів: ПП «Арал», 2018. - 184 с.

7.Філософія: [баз.] підруч. для студентів ВНЗ / [Л. В. Губерський та ін.]. – Вид. 2-ге, перероб. і допов. – Харків : Фоліо, 2018. – 620 с.

8.Філософія: Підручн. / О.Л. Воронюк. – 3-є вид., переробл. та допов. – К.: ВСВ «Медицина», 2018. – 216 с.

9.Навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни «Організація та методологія наукових досліджень» для аспірантів (здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії) / уклад.: О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – Харків : Право, 2019. – 140 с.

10.Вайнберг Стівен. (2019). Пояснюючи світ. Історія сучасної науки. К.: «Книжковий Клуб

11.Галіченко М. В., Поліщук І. Є. (2018). Хрестоматія з історії та філософії науки. Херсон. 158 с.

12.Філософія науки : підручник / І. С. Добронравова, Л. І. Сидоренко, В. Л. Чуйко та ін. ; за ред. І. С. Добронравової. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2018. – 255 с.

13.Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник для студентів і магістрів усіх спеціальностей. (2018). К.: ВПЦ «Київський університет». 387 с.

14.Кузь О. М., Чешко В. Ф. (2017). Філософія науки: навчальний посібник. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 172 с.

Допоміжна:

1. Філософія науки. Етика та методологія наукового дослідження: навч.-метод. Посіб. для підготовки докторів філософії. 2018. Запоріжжя: ЗДМУ.76 с.

2. Філософія науки. Підручник для аспірантів. 2018. К.: Центр учбової літератури. 218 с.

4. Основи філософії: навчальний посібник/ Сергій Симоненко, Олексій Сулим, Михайло Шмиголь, Наталя Щубелка, Юлія Юшкевич, Людмила Сандюк – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 412 с.

5. Рассел, Бертран. Історія західної філософії / Пер. з англ. Ю. Лісняка, П. Тарашука. — К.: Основи, 1995. — 759 с.

6. Фюрст М., Трінкс Ю. Філософія /Марія Фюрст, Юрген Трінкс. - К.: Дух і Літера, Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського, 2018. – 544 с
7. Філософія: навчальний посібник /Ю.М. Вільчинський, Л.В. Северин-Мрачковська, О.Б.Гаєвська та ін.- К.:КНЕУ, 2019.- 368 с.
8. Apel К.-О. Paradigmen der ersten Philosophie. Zur reflexiven – transzendentalpragmatischen – Rekonstruktion der Philosophiegeschichte / К.-О. Apel. – Berlin : [б. в.], 2011.
9. Apel К.-О. Transformation der Philosophie : in 2 Bd. / К.-О. Apel. – Frankfurt : Moskau [б. в.], 1973. – Band II : Das Apriori der Kommunikationsgemeinschaft.
10. Dilthey W. Gesammelte Schriften / Dilthey W. – Göttingen : [б. в.], 1991. – Bd. 15 : Zur Geistesgeschichte des 19. Jahrhunderts.
11. Dilthey W. Hermeneutics and the Study of History / Dilthey W. // Selected Works. – Princeton : Princeton University Press, 1996. – Vol. IV.
12. Gadamer H.-G. Gesammelte Werke / Gadamer H.-G. – Tübingen : [б. в.], 1990. – Bd. 1: Hermeneutik I. – Wahrheit und Methode.
13. Hegel G. W. F. Phänomenologie des Geistes / Hegel G. W. F. – Paderborn : Voltmedia, 1988.
14. Herrmann F. W. von. Hermeneutics and Reflection. Heidegger and Husserl on the Concept of Phenomenology / Herrmann F. W. von. – Toronto : University of Toronto Press, 2013.
15. Kant I. Kritik der reinen Vernunft / Kant I. // Werkausgabe : in 12 Bde. Frankfurt/M : [б. в.], 1980. – Bd. III.
16. Scheiermacher F. Hermeneutik und Kritik: mit besonderer Beziehung auf das Neue Testament / F. Schleiermacher. – Berlin: G. Reimer, 1838.
- 17.462. Wittgenstein L. Tractatus logico-philosophicus / Wittgenstein L. // Werkausgabe in 8 Bänden / Wittgenstein L. – Frankfurt am Main : Suhrkamp Verlag, 1984. – Bd. 1.
- 18.473. Wittgenstein L. Tagebücher 1914–1916 / Wittgenstein L. // Werkausgabe in 8 Bänden / Wittgenstein L. – Frankfurt am Main : Suhrkamp Verlag, 1984. – Bd. 1
19. Schneiders W. Deutsche Philosophie im 20. Jahrhundert / Schneiders W. – München : Beck, 1998.
20. Rusterholz P. Hermeneutische Modelle / Rusterholz P. // H. L. Arnold, H. Detering (Hg.) Grundzüge der Literaturwissenschaft / H. L. Arnold, H. Detering. (Hg.). – München : Deutscher Taschenbuch Verlag GmbH, 2001

Інтернет ресурси:

1. Веб-сайт Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України.
Режим доступу: <https://www.filosof.com.ua/index.htm>

2. Веб-сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>
3. Веб-сайт Українського філософського фонду. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.philosophy.ua/>
4. Електронна бібліотека “psylib” (психологія, філософія, релігія, культурологія, методологія та ін.). Режим доступу: <http://psylib.org.ua/index.html>
5. Сайт видавництва “Свічадо” (Історія релігії, переклади Отців Церкви, християнська художня література, богословська та богослужбова література, філософія, психологія, етика та ін.)/ Режим доступу: <https://svichado.com/>
6. Електронна бібліотека кафедри філософії та методології науки філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка/ Режим доступу: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/UKR/index.html>
7. Інтернет-версія культурологічного часопису “І”. Режим доступу: <http://www.ji.lviv.ua/>
8. Веб-сторінка д.філос.н., завідувача відділу філософії культури, етики та естетики Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України Євгена Бистрицького. Режим доступу: <http://www.bystrytsky.org/>
9. Електронна версія часопису "Філософська думка". Режим доступу: <https://dumka.philosophy.ua/index.php/fd/about>
10. Електронна версія журналу «Мультиверсум. Філософський альманах». Режим доступу: <http://multiversum.com.ua/index.php/journal/issue/view/19>
11. Всеукраїнське фахове видання «Гілея: науковий вісник», збірник наукових праць Режим доступу: <http://www.gileya.org/>
12. Електронні посібники з філософії. – Режим доступу: <http://pidruchniki.ws/filosofiya/> .
13. Матеріали з філософії в Україні сьогодні. – Режим доступу: <http://www.philosophy.ua/> .
14. Електронна бібліотека з філософії («філософія без меж»). – Режим доступу: http://platonanet.org.ua/load/knigi_po_filosofii/2 .

Наукові розробки співробітників кафедри:

1. Дубініна В. О. Формування герменевтичної парадигми в німецькій філософії XIX-XX ст. ...: моногр. Харків: Видавництво ФОП Панов А.М., 2020, 360с.
2. Ємельяненко Г.Д., Абизова Л.В., Мозговий Л.І., Дубініна В. О.

Філософія освіти і науки Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, аспірантів та викладачів філософських дисциплін.- Слов`янськ, 2019.- 365 с.

3. L. Abysova H. Yemelienenko V. Dubinina Philisophy of education and science Навчальний посібник (англ. мова), для студентів вищих навчальних закладів, факультету підготовки іноземних студентів.- Слов`янськ, 2019.- 209 с.

4. Leonid Mozgovoy, Volodymyr Fed, Vira Dubinina, Volodymyr Steshenko, Yuliia Butko, Viktoria Slabouz Alarmizm vs eschatology: conceptual analysis (on material of Ukrainian discourse), Журнал Wisdom, квартал Q.1. Vol. 22 No 2(2022): 2-2022. Armenia.-P.68-80

SCOPUS.

5. Дубініна В.О. Розвиток філософської герменевтики в контексті історичних поглядів та предметної теорії Алексіуса Майнонга, Людинознавчі студії: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.-2021.-вип. 43.- Дрогобич.-С.29-41

6. Дубініна В.О. Герменевтична інтерпретація як порядок дискурсу, International journal of innovative technologies in social science, may, 4(25).Poland 2020. С.3-8.

7. Дубініна В.О. Між психологією, феноменологією, логікою та метафізикою, філософський доробок Алексіуса Майнонга. Аналітично-інформаційний журнал Схід.- травень-червень, 2020. Випуск 3 (167), Київ. – С. 11-15.

Питання до іспиту

1. Філософія науки як галузь філософського знання. Особливості предмету та основні проблеми філософії науки.
2. Концепції взаємин філософії та науки: трансценденталістська, позитивістська, антиінтеракціоністська, діалектична. Філософські проблеми науки.
3. Наука і гуманізм: етика вченого і її значення в науковій діяльності.
4. Філософія науки і сучасний процес глобалізації, його характерні риси, протиріччя і проблеми.
5. Прогнози і перспективи розвитку сучасної цивілізації в контексті філософії науки. Глобальні проблеми сучасності.
6. Людина та комп'ютер на початку 3-го тисячоліття – проблема конкурентнострможності. Проблема віртуалізації світу.

7. Наслідки глобалізації для людини і суспільства та для творчої діяльності вченого. Нові імперативи відповідальності вченого в умовах глобалізації
8. Філософська методологія, її світоглядний, евристичний і прогностичний потенціал.
9. Наука в культурі сучасної цивілізації. Сцієнтизм та антисцієнтизм.
10. Проблема періодизації історії науки. Закономірності і тенденції розвитку науки.
11. Єдність кількісних і якісних змін у розвитку науки.
12. Диференціація та інтеграція наук, їх діалектична взаємодія. Формування міждисциплінарних зв'язків.
13. Глобальні наукові революції та історична зміна типів наукової раціональності: класичний, некласичний, постнекласичний.
14. Наука як покликання і професія (М. Вебер).
15. Наукові традиції та наукові революції. Типи і структура наукових революцій.
16. Картина світу в контексті класичної, некласичної та постнекласичної науки.
17. Формування засад філософського раціоналізму в античній філософії. Уявлення стародавніх греків про світ, його виникнення, розвиток та будову. Вчення про субстанцію.
18. Раціоналістичні тенденції у європейській середньовічній філософії. Роль християнської теології у формуванні теоретичного знання.
19. Принцип подвійної істини в середньовічній філософії та його інтерпретації. Дискусія про природу загальних понять: раціоналізм та номіналізм.
20. Натурфілософія як історична форма взаємозв'язку філософії та науки.
21. Методологічна традиція раціоналізму у філософії Нового часу.
22. Р. Декарт про метод наукового пізнання
23. Теоретична методологія Г. Ляйбніца.
24. Раціоналістичні та етико-моральні засади методологічного вчення Б. Спінози.
25. Методологічна традиція емпіризму у філософії Нового часу.
26. Емпіризм Ф. Бекона. Поняття "індукція" та "індуктивний метод".
27. Методологічна традиція німецької класичної філософії.
28. Гносеологічні та етичні погляди І. Канта.
29. Основні ідеї "Науковчення" Й. Г. Фіхте.
30. Розвиток філософських поглядів В. Й. Шеллінга.

31. Діалектика Г.В.Ф. Гегеля.
32. Сутність антропологічної концепції Л. Фойєрбаха.
33. Специфіка соціального пізнання (В. Дільтей, В. Віндельбанд, Г. Ріккерт).
34. Ідея створення «нової науки» (Ф. Бекон, Р. Декарт).
35. Концепція психоаналізу (З. Фройд, К. Юнг, А. Адлер).
36. Методологічна концепція логічного аналізу (Б. Рассел, Л. Вітгейнштайн, неопозитивізм).
37. Емпіричний редукціонізм "Віденського гуртка", принцип верифікації.
38. Методологічна концепція лінгвістичного аналізу.
39. Концепції наукового раціоналізму. Критичний раціоналізм К. Поппера. Фалібілізм. Принцип фальсифікаціонізму.
40. Методологія науково-дослідницьких програм І. Лакатоса.
41. Концепції історизму (Т. Кун, С. Тулмін) та наукових революцій Т. Куна.
42. Концепція релятивізму. "Методологічний анархізм" П. Фойєрабенда
43. Концепція реалізму. Сучасна феноменологія (Е. Гуссерль, М. Гайдеггер, М. Мерло-Понті, Г. Гадамер, П. Рікьор).
44. Свобода наукового пошуку і соціальна відповідальність вченого. Критика абсолютистських домагань науки.
45. Теорії науково-технічного прогресу в концепціях індустріального та постіндустріального (інформаційного) суспільства.
46. Проблема пізнаваності людиною світу та самої себе. Сутність та структура пізнавального процесу. Суб'єкт і об'єкт пізнання, характер їх взаємодії.
47. Знання як результат процесу пізнання. Особливості способів виявлення знань у різних часових межах, їх порівняльний аналіз.
48. Істина як мета наукового пізнання та специфічна характеристика знання. Істина та інтуїція. Концепції істини.
49. Наукове пізнання і світогляд вченого. Наука і філософія, наука і релігія, наука і мистецтво.
50. Наука як засіб розвитку світогляду і креативних можливостей людини. Поняття креативної людини.
51. Критерії науковості пізнання. Наука і псевдонаука.
52. Можливості та межі пізнання: гностицизм, агностицизм, скептицизм.
53. Методологічні регулятиви розвитку наукового пізнання (ідеали та норми наукового дослідження, наукова картина світу, філософські основи науки).

- 54.Співвідношення світоглядних, філософських, методологічних, логіко-гносеологічних і соціологічних аспектів науки.
- 55.Поняття методології та наукового методу.
- 56.Методологія системного підходу - розкриття цілісності об'єкта як системи.
- 57.Самоорганізація. Типи цілісності складних систем, що організуються. Синергетика.
- 58.Методологія причинності та детермінізму. Детермінізм в біології та проблема доцільності біологічних систем.
59. Методологія єдності теоретичного та емпіричного – принцип цілісності структури дослідження, практичної перевірки пізнавальних проблем. Емпіричний та теоретичний рівні пізнання: їх змістовні та методологічні особливості.
- 60.Структура і методи емпіричного дослідження. Експеримент і дані спостереження.
- 61.Структура і методи теоретичного дослідження. Основні форми наукового пізнання.
- 62.Розвиток науково-медичного пізнання: історія та сучасні проблеми.
- 63.Поняття наукової картини світу. Історичні типи наукових картин.
- 64.Верифікація та фальсифікація як принципи демаркації наукового знання.
- 65.Метод, методологія, методика: сутність і співвідношення понять.
«Методологічний негативізм» та «методологічна ейфорія».
- 66.Форми становлення і розвитку наукового знання: факт, проблема, ідея, гіпотеза, закон, теорія.
- 67.Предмет філософії медицини. Взаємозв'язок філософії та медицини в процесі історичного розвитку та сучасному суспільстві.
- 68.Медицина в системі сучасних наукових знань. Об'єкт і предмет медицини.
- 69.Класифікація медичних наук. Тенденції до диференціації та інтеграції медичних знань. Міждисциплінарні наукові напрями.
- 70.Онтологічні проблеми наукової медицини. Гносеологічні проблеми розвитку теоретичної медицини. Аксіологічні та етичні проблеми сучасного медичного пізнання.
- 71.Специфіка і перспективи сучасних NBIC (нано-,біо-,інфо-,когно-) технологій